

ШЫН

110 муң тонна тарааны Төрөөн чуртка бээри — Тываның тараажыларының алдарлыг херээ!

Дуун беш шакка чедир республиканың ажыл-агыйлары күрүнеге **106.747** тонна тарааны саткан, ол болза планның **97,0** хуузу-дур. Районнар аайы-биле мындыг болган:

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Районнар	Планы (тонна)	Сатканы (тонна)	Хуузу
ТАНДЫ	56000	48209	86,1
БИИ-ХЕМ	13000	12603	96,9
КАА-ХЕМ	27.000	32975	122,1
УЛУГ-ХЕМ	5.580	3699	66,3
ЧӨӨН-ХЕМЧИК	4.940	2701	54,7
БАИ-ТАЙГА	130	188	144,6
КЫЗЫЛ	5000	5472	109,4
БАРЫН-ХЕМЧИК	1300	894	68,7

Бөгүн-Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының Бүгү-эвилел хүнү

БИСТИҢ ЧЕДИИШКИННЕРИВИС

Чурттуң күш-ажылы, хүн бүрүү СЭКП-нің XIV съездинин шийттирлерин амыраалга боттандырар дээш, бистиң экономикавын улам аңгай көжүлдөш дээш база чонун чаагай чорутуң өзүлдөш дээш совет улустун демселениң идеякыйг көдүрүшүкүнүн херечиле турар фактылар-биле, болушкуннар-биле болган. Чогадыкчы өзү-биле ажылдар, ССР-нің тургустунанындан бээр 50 чыл болур өнү бүгү күштү долу-ду-биле өмөөнчү турган, төлөптүгү уткуур — коллективизация шак мындыг чүткүлдүг ажылдар турар.

Бүгү-эвилел күнү тургустун чорук партия болгаш чаагың чер болгаш мал ажылдакчылар дугайында оңагай сатыш салышкынын херечиле турар-дыр. Бистиң экономикавын чүтүлү адыры болур көдээ ажыл-агыйның көжүлдөр талазы-биле уруг харысалгалык, коммунизм-ның материал-техниктиң базанын тургузарына уруг ажыл-агыйның ол уруг адырының кыйы хире ужуру-дээш, көдөшчүлүк ишчилери аңи бистиң турарлар.

Бүгү чурттаанда дег, Совет эрге-чагырганың чыдарының дүрүдүмү Тываның көдээ ажыл-агыйына үндөш чыартылгалар болуң, тараа болгаш мал чери культуларының таралга шад дька өскөн, ичинин чалының бүгү хевирлериде баш салы, ажыл-агыйларын энергия талазы-биле чөгөтөш ичинин алаң каш катан көвүздөш. 1944 чылда республикага тарылга шад чүткө.

57,3 муң га, ажыл-агыйларга чүгүлө 100 трактор, 20 комбайн, 30 автомобиль бар турган. Көдээ ажыл-агыйга 69 хире дээди болгаш ортумак эртеминг специалистер турганын айтырга четтир. А бо чылдын шунту тарылга шад 350 муң га болган. Ажыл-агый бүрү-үзүгө 60 муң азык га шад, 18—20 муң баш мал оңажып турар. Республиканың көдээ ажыл-агыйы амгы үениң күчүзүг техниказы-биле чөгөтөшчү.

Амгы үеде республиканың көдээ ажыл-агыйында Социалистик күш-ажылдың Маастыры — 7 кижи. Оларын аразында күш-ажылдың хоочуннары Боржак Лопсанчаң биле Уруге Кандан болгаш анык малчың Уин-оол Бавун-оол олар бар. Бисте бүдүрүлгенин сураттаан мурнакчыларын аразында 195 хойжуга «Хай ажылының мастери» 1 болгаш 2 класкы тывыскаң. «Мал ажылының мастери» деп бейж атты 203 саанчы, бызаа алаакчыны, илек казарчызы өлдөш турар, а хову ажылдакчыны, зоотехник, мал эмчиси, агроном, механизатор 98 кижи адырлар аайы-биле Тыва АССР-нің хундууг аттарын чедип алганнар.

Республиканың көдээ ажыл-агый бүдүрүлгенин көжүлдөшчү болгаш өзүп сайкынаарына көдээ ажыл-агыйның тускай артемагилерин кири турар уруг уруг. Амгы үеде миңа 1580 дээди болгаш ортумак эртеминг, оң ичинде чүгүлө дээди эртеминг белин 484 специалист ажылдап турар. Боттарының чогадыкчы инитиативазы-биле, көдээ

ажыл-агый бүдүрүлгенин көжүлдөшчү оруктарын дилеп тып, бот-үени чөгөтөшчү база күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгү бейдер талазы-биле эрес-шүдүргү демесежиң чорутуң кижилер оларның аразында эрес-шүдүргү турары өөрчүтүг. Мындыг специалистерге Овурда «Кызыл туңг» колхозун мал эмчиси Марта Бортуноол, Каа-Хем районда «Ленинчи орук» колхозун кол агроному Исай Тараканов, «Саян» совхозун кол агроному Виктор Виняков, Каа-Хем районда «Октябрь 30 чылы» колхозун кол инженери Борис Морозов, Тандыда «Революцияң чабыңчы» колхозун кол зоотехники Алевтина Галкина, Тыва АССР-нің алдарлыг зоотехники, көдээ ажыл-агый техникумундун башкызы Александра Соболева, агрохимлабораторияның кидис эргелекчиси Вера Миронникова, Каа-Хем районда «Коммунист орук» колхозунун даргазы Дмитрий Сирота болгаш өскелериң даа хамаарыштырып болур.

Тоску беш чылдын ийги шылдында көдээ ажыл-агый бүдүрүлгенин улам аңгай көжүлдөшчү талазы-биле дыка уруг болгаш нарың согулаарын күсөдүр. Тараа, картофель, нога, элт, сүт болгаш өскө-дээ продукцияларын өстүрерин бүгү тала-биле көжүлдөр, бүдүрүлгенин орукталы чорутуң бейдер төлдөш, черни, техниканы болгаш өскө-дээ материалды база күш-ажылчы курауларын ажылдаарын чыгышың чок экижидери бистиң республиканың көдээ ажыл-агыйының ажылдакчыларына чүгүлө согула болуң турар.

«Тивилеге» совхозта механизатор **КЫЗЫЛ-ООЛ ВАСИЛЬЕВИЧ БАДЫ-ХӨВ** чыл бүрүде планын ажыр күсөдүр чыдыктыг. Юбилейди бо чылда 1000 га чымчак зерин ажылдап кылдыр дээ хууздөгени ол октябрь 1-де ажыр күсөткен.

Б. Бады-Хөв № 7 бригаданың комсомол организациязының секретары, ВЛКСМ обкомунун кезикчү.

Республиканың саямчыларының аразында чарышка бо тылмы өткөн 9 айларында «Межегей» совхозунун Кара-Булак сүт-бараан ферманың мурнакчы саанчызы **ЗИНАИДА РЕДЬКО** тергидөө.

ПЕТР СИТНИКОВ Каа-Хем районун «Коммунист орук» колхозунун комбайнерлеринин аразында калбарган социалистик чарыштың бо күзүн каш дакпыр тикелчиги болган.

Чүректин ханызындан байыр чедиришкени

СЭКП ТК-ның Чипгисе секретары Л. И. Брежнев, ССР-нің Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Н. В. Подгорный болгаш ССР-нің Министрлер Чөвүлелинин Даргазы А. Н. Косыгин олар ГСЧП ТК-ның Бирги секретары Эрх Хонекерге, ГДР-нің Куртуе Чөвүлелинин Даргазы Вальтер Ульбрихтиң болгаш ГДР-нің Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Нилли Штофа национал байырлаа — Герман Демократтыг Республиканың тургустунгайындан бээр 23 чыл болганы-биле холбаштыр байырыг телеграмманы чоруткан. Германияның Социалистик чыгыс аай партиясының Топ Комитетинде, ГДР-нің Куртуе Чөвүлелинде, Министрлер Чөвүлелинде, Герман Демократтыг Республиканың ажылы чонларына Совет Эвилелиниң Коммунист партиясының Топ Комитетинде, ССР-нің Дээди Советинин Президиумундан, ССР-нің Министрлер Чөвүлелинде болгаш бүгү совет улустун чүректин ханызындан байыр чедиришкени болгаш эң аңи чүүдериң күзөөни ол телеграммаларда илдерилеттиң.

Герман Демократтыг Республика бодунуң байырлаалың чогадыкчы күштериниң эңне чөгөтөшчүлүгүнүн үзүндө, политиктиң болгаш күш-ажылчы бейж көдүрүшкүнүн байдалында уткуң, демделген турарын телеграммалар чыгарып, ГДР-нің ажылы чонларының Маркетиң-Энгельстиң-Лениниң уруг идеяларына ханыма-биле бердигеңчи, өскө-дээ аңи-дуңма чурттар-биле сырый эвилдежиң турары, ийен чеге чөгөтөшчү социалистик инитиалды тургузарыңа чыгышың чок чүткүзүң ГСЧП-нің VIII съездинин айткан программазы амырдалга чедишкени күсөдүр турары херечиле турар.

Герман Демократтыг Республика ССР-биле болгаш социалистик дем каттыштырылганын өскө-дээ чурттары-биле сырый харылаалың болушан, дүшкүрүгүз чорукту чыгарылдары дөш, тайбышың быжыглары болгаш Европада аймак чок чорук дөш чыгышың чок тураруң турар. Ичининиң хуулоң көргөн делеге эргелериниң норм-чөгөтөшчүлүгүндөш, ГФР-биле харылааларын чөгүмчүлөр талазы-биле, ишти-өвөңа төвүлдө хуураың өз дүрөш чыдыдырар талазы-биле ГДР-нің эңне согулгазы болгаш боттуң күсөтөшчүлүгүн, Европа диге политиктиң байырамы чөгүмчүлүгүнүн чыгышың улаңган таарымчаның бүтүрүлгөсүндөш оң идеякыйг адиг берипкиниң тайбышың болгаш делегеңе кады ажылдакчыларыңың талакычызы бооп турар социалистик делеге системазын улам быжыгларының үндөшчү болуң.

Совет Эвилелиниң Коммунист партиязы, бистиң бүгү уруг СЭКП-нің XIV съездинин шийттирлерин боттандырышан, Герман Демократтыг Республика-биле найыралын моон-даа соңгаар улам быжыглар, социалистик экономиктиң таарыштырыла улам шалыпкың теми-биле көжүлүзүң дээш, бистиң партияларың, күрүнелериң болгаш хуустарың кады ажылдакчылазы улам-на ханымазын бааа бүгү талазың болуң дээш эргежок чүгүлө бүгү чүдүлдериң кылдыр телеграммалар оңааң айткан. Социалистик чурттарың амгы-дуңма партияларың чыгыс эңи болгаш сырый каттыжымкыны социализмниң делеге системазын улам быжыгларының үндөшчү болуң.

Байырла-биле!

Эргим эштер! СЭКП-нің Хакас обкому болгаш ажылчы чонлар депутаттарының область Советинин күсүмү Көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының Бүгү-эвилел хүнү-биле холбаштыр Совет Тываның көдээ ажыл-агыйының ажыл-ишчилериң селер бүгүдө чүректин ханымазындан ийг байырыг чедирин, күсүкү хову ажылдарын чедишкениң доозуп, мал, чер ажылының продуктуларын бүдүрерин бааа күрүнеге саларын көвүдөшчү талазы-биле социалистик хууздөгелериниң үлгелерин күсөдүрлерин күзеп тур.

СЭКП обкомунун секретары А. КРЫЛОВ, Облуксүмкүнун даргазы В. УГУЖАКОВ.

Өң ат-алдары чүгүлө Тес-Хемде өскө, бүгү республикада сураттаң. Ол болза, Ады-чуртун Жугу дайымының иржиңизиң тайбын ишке шыгылар, «Аз-Эрх» колхозун төвө кадарчың **МИХАИЛ ДОНЧУН-ДУР**.

Республиканың үлетпүрү тос айлар дургузунда

Республикавыстың үлетпүрү бүдүрүлгелеринин коллективтери тоску беш чылдын ийги чылымын планың хууза бенинде күсөдүрү дээш, ССР-нің тургустунанының 50 чыл оюнга алдар болуңган социалистик чарышты калбарткаш, продукцияның эң чүгүлө хевирлериниң хей нуруузуң бүдүрүп, сайгарының хемчээл талазы-биле тос айлар планын хууза бенинде күсөткен.

Продукция сайгарының планы 103,4 хуу күсөткениң. Оңаалдадан ажыр 1787 муң рубльдиң продукциязын сайгарган. Ынчаарга сайгарыгының нити хемчээли эртем чылдын ол үезиндезинден 5835 рубль көвүздөш.

Нити продукция бүдүрериниң планы 5 хуу ажыр күсөткениң. Пландан ажыр 2613 муң рубльдиң нити продукциязын бүдүргөн. Бүдүрүшүн хемчээл эртем чылдын 12 хуу улгаткан.

Тос айларын планын хууза бенинде күсөткениниң күндөшүндө пландан ажыр үлетпүр продукциязының хей салың ол чүгүлө хевирлери — электроэнергияны, хөмүр-лашты, тууду туйбуузуң, элтегин, демир-бетонуң, дагдуун, хөм илтирени, колбаса кылгыларың, залчаның бүдүргөн.

Бүдүрүлгө черлеринге хамаарыштыр күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүнүн доктаатынган планы 102 хуу күсөткениң. 1971 чылдын январь — сентябрь айларына дензарге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгү 9,7 хуу болгон.

Үлетпүр продукциязын бүдүреринге немелде өздөздөшчү

85 ажыр хуузу күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн бейдеринин күсөшчү-биле алдынган. Оңу демелгелери эргежок чүгүлө. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн болгаш ортумак хемчээлиг амгы төлөвониниң өзүлдөшчүлүгүнүн деңгизүү республиканың үлетпүр бүдүрүлгелеринге нити-биле чөгүмчү болган.

Сөө айларын планы бараал продукциязын бот-үени чыгышчү талазы-биле база күсөткениң. Оң күсөшчү-биле 654 муң рубльдиң камналгазы чедип алдынган.

Өчтөтүг үениң дургузунда «Тыва даг-тууг», «Тыва кобальт» комбинаттар, Кызылдың туйбуу заводу өскелерден эки ажылдап келген. Үлетпүр продукциязын бүдүрүр болгаш сайгарар хемчээлиниң талазы-биле оңаалдашчү бистиң

республикавыстың районнары шунту күсөткен.

Боттарына хамаарыштыр доктаатынган планың күрүне оңаалдарын бистиң республикавыстың чамдык үлетпүр бүдүрүлгелери ам-лаа четче күсөтпей турар. Чедип алдынган челиниң ийгилиги демделеп тура, оңу чүгүлө чөгүмчү. Чеди бүдүрүлгө чери продукция сайгарының хемчээл талазы-биле болгаш сөс бүдүрүлгө чери — нити продукция бүдүрүлгенин планың күсөткөшчү. «Тууг кезектери» комбинат, Ак-Довурактын дуулаар ажылдар кылдыр бүдүрүлгелер комбинаты. Кызылдың хлеб заводу, пиво заводу, Чадаванын тараа белеткөөр чери, заараның комбинаты-биле катар 16 бүдүрүлгө чери өрткөн чылдын чөгүсүр үезинде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүгүн бейдерин чедип алган хирешиңе, бо чылың оңу кудулаңка.

Чамдык бүдүрүлгө черлери ордуга чок ажылдап турар. Ордаг-Ханың ажыгалың менчүлүгү кириер бүдүрүлгө чери, «Тууг кезектери» комбинат, «Тыва көдээ-тууг» трест, «Тыва өскө-дээ-тууг» трест

ЧЕЧЕН ЧОГААЛ БОЛГАШ УРАН ЧҮҮЛ БУЛУҢУ

Степан САРЫГ-ОЛ.

КАРАКТАР

Эртеги хүн медвэчан — төрөлөөк-даа, сөөлгү шолбан, Чалдангы чок: хайы көр- бейн хүлүмүрдү...

Музыкалы Б. КЕНЕШТИН. Союз В. СЕРЕН-ОЛДУУ.

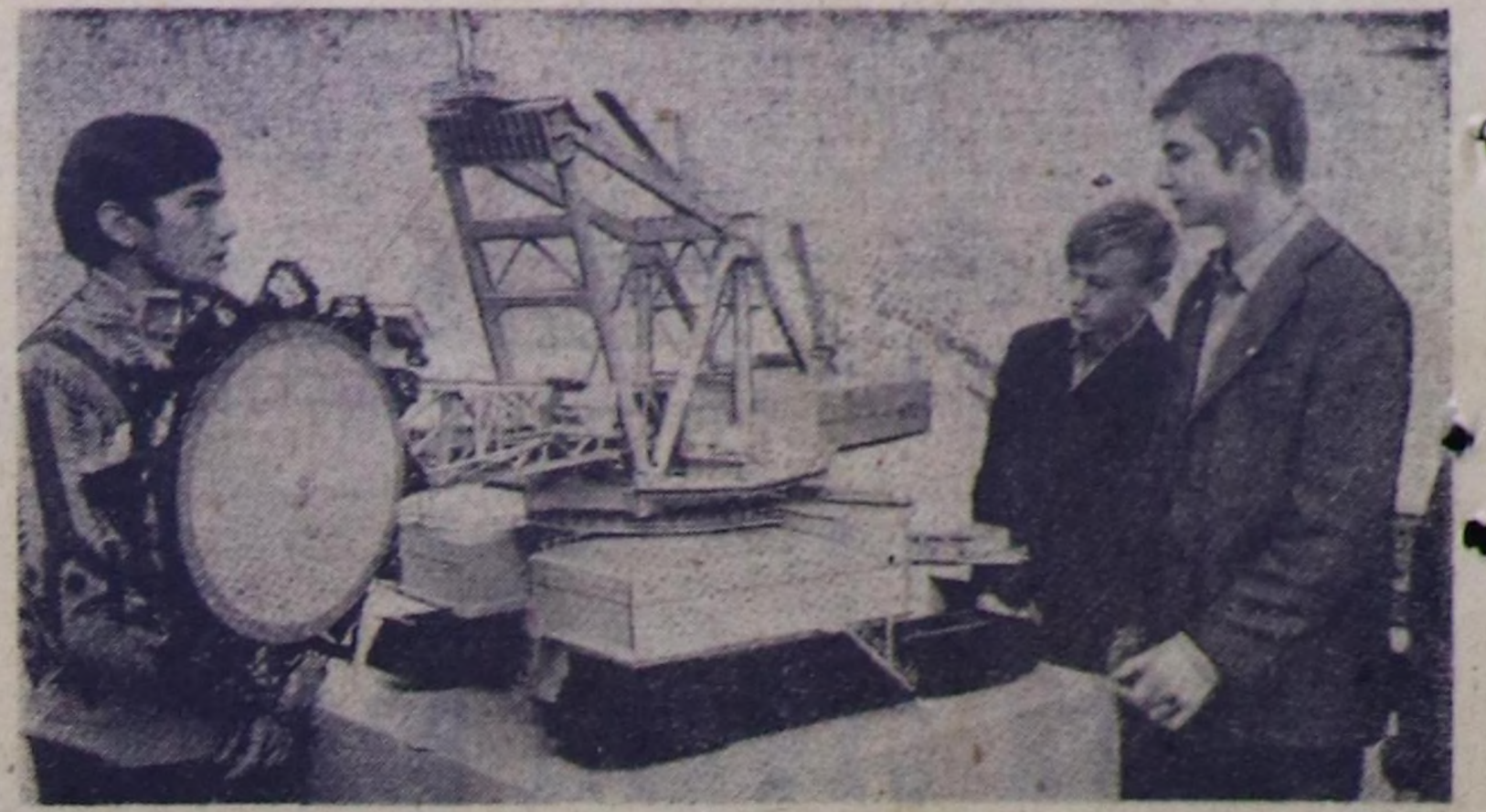
БОЛЧАГГА

Музыка notation for 'БОЛЧАГГА' with lyrics: Чи-раа ку-лук чо-руун са-гын-дыр...

Енатерина ТАНОВА.

КЫЗЫЛ-ДАГ

Хемчик хемнин дурту хорин; Ноди бажы талыгыраа. Унун ору тутсул орда...

ЧААН ХЕВИ

Миастын улуу шөлүүсө зооцирк турунгары бисек, Урала күүсү дөңгө дүжө...

МОСКВА. СССР-нің УАЧД-инде аныктаманын эртем-тех-никтик чогаалыгынын Топ делегациясы аяктынтган...

Телевидение

ОКтябрь 8-те. МОСКВАДАН. 12.00—Дамчыдыталар программазы. 12.05—Медээлер...

„КЕМ ЧОК“ ЭР

(Шоодулгуг чечен чугаа)

Хенертен телефон кайгырт-кайны бээрге, сырбаш дидим. Телефон эвес, а чүрөөм кыч-гырт дөн ышкыш болду...

ДАШТЫКЫДАН СОЛУН ЧҮҮЛДЕР

ШУТКУКЧУЛАР ХООРАЙЫ. БЕРЛИН. Тюрингиялык ба-гырак хоорайындагы бүрүзү бу-руугу узаныпата мергендил-дик деп мактады турар...

—Саяк-оол кайда-дыр? Ону мен адырам. —дээш, сөк-гаже көрө бердим. —Кайда, кайда деп алган. Оң беш хонуктай берген...

ЭЛДЕНТИГ ТУРАСКААЛ

ТОКИО. Токйонун Симбаса деп демір-орук станциясынын Чурууу дукунда шөндө эл-дентиг тураускаал тургузуу чаар — эрчи паровоз кестуу турар...

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕСИ. Бийик Шетиникин-Кравченко кулумчуу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторуну 24-63, редакторуну оралакчыларынын 35-24...

Солун неделяде 6 катал үнер. Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлөтинин чавында Тыванын ном үндүрөр чөрийин республика типографиясы (Кызыл, Шетиникин-Кравченко кулумчуу 1), ТС-01321.